

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

Metodik: Ing. Eugenie Chmelíková
Odborný garant: Bc. Eugenie Hamplová
Ilustrace: Karolína Shipstead

Obsah

1. Úvod	3
1.1 Pojmy integrace a inkluze	4
1.2 Legislativa.....	4
1.3 Kdo je dítě s odlišným mateřským jazykem.....	5
2. Příprava a postup mateřské školy při začleňování dětí s odlišným mateřským jazykem	6
2.1 Jak připravit pedagogy na příchod dítěte s OMJ.....	6
2.2 Příprava mateřské školy na přijetí dítěte.....	7
3. Podpůrná opatření pro děti s OMJ	8
3.1 Stupně podpůrných opatření.....	8
3.2 Plán pedagogické podpory.....	10
4. Kdo přichází do MŠ	13
4.1 Informovanost rodičů před vstupem do MŠ.....	14
4.2 Postupná adaptace	15
4.3 Jak ulehčit dítěti přestup z rodiny do školky.....	16
5. Jak připravit třídu na nového kamaráda s OMJ.....	17
5.1 Faktory, ovlivňující začlenění dítěte s OMJ do MŠ.....	18
6. Adaptační plán.....	18
6.1 Cíle adaptace.....	19
6.2 Co mít na paměti při zapojování dětí s OMJ	19
6.3 Wellbeing	21
6.4 Pyramida potřeb dítěte s OMJ	22
6.5 Časový plán pro adaptační období.....	23

6.6	Úloha učitele a asistenta pedagoga	24
6.7	Práce speciálního pedagoga.....	25
7.	Co nám pomáhá v komunikaci s dítětem s OMJ.....	26
8.	Evaluace adaptačního procesu	30
9.	Propojení multikulturní výchovy s cíli předškolní výchovy..	32
9.1	Multikultura ve vzdělávacích oblastech RVP PV.	33
10.	Individuální vzdělávací plán	35
10.1	Individuální plán obsahuje:	35
11.	Logopedická podpora	36
12.	Zásady pro vytvoření vhodných podmínek rozvoje řeči.....	38
13.	Postoj a osobnost pedagoga.....	40
13.1	Vzdělání pedagogů	41
13.2	Psychoterapeutická poradna	41
13.3	Externí odborník.....	42
16.	Integrace rodičů do MŠ	42
15.	Použité zdroje	44

1. Úvod

Integrace

Všichni víme, co slovo integrace znamená - začlenění, sjednocení, ucelení - a všichni s ní máme menší či větší zkušenosti. Poznali jsme, že to není lehký úkol v organizaci a povinnostech, které na nás klade práce pedagoga v mateřské škole. Mým záměrem je nastítnit vám, jak co nejlépe a co nejrychleji pomoci dětem a rodičům s odlišným mateřským jazykem v začlenění do předškolního zařízení a mít další usměvavé dítě v kolektivu, jehož přirozenou součástí se stává.

Budu s vámi sdílet zkušenosti a postřehy ze své třicetileté praxe. Na konkrétních příkladech bych chtěla ukázat problémy, které se mohou s nástupem dítěte objevit, a tím vám snad i pomoci s jejich řešením.

Mateřská škola by měla brát začlenění dítěte s odlišným mateřským jazykem (OMJ) jako obohacení. Odlišnost dětí i prostředí, odkud děti přicházejí, vnímat jako výhodu pro ostatní. Snažit se dát dětem s OMJ dostatek prostoru pro komunikaci v jejich rodném jazyce a také dostatek relaxace a odpočinek od soustředění na komunikaci v novém jazyce během dne. Úkolem by mělo být dvojjazyčnost podporovat a rozvíjet.

1.1 *Pojmy integrace a inkluze*

Integrace předpokládá, že pracujeme se skupinou dětí, do které se snažíme začlenit dítě s nějakou odlišností. Integrace vyžaduje větší přizpůsobení dítěte škole a zavedeným postupům.

Inkluze počítá s tím, že v praxi máme skupinu dětí s různými schopnostmi a potřebami, které musíme zohledňovat a umožňovat jim zapojit se do společného vzdělávání. Všechny děti mají stejnou hodnotu bez ohledu na jejich zdatnost, národnost, vyznání, schopnosti. Inkluze se snaží přizpůsobit edukační prostředí žákům, umožnit zařazení všech dětí do běžné školy, neboť právo na vzdělání je automatické. Inkluzivním (společným) vzděláváním nazýváme způsob vzdělávání, který dbá na maximální rozvoj každého žáka s ohledem na jeho individuální potřeby a specifika.

1.2 *Legislativa*

Pojmy integrace a inkluze jsou používány v souvislosti s přijímáním a efektivním vzděláváním žáků se speciálními potřebami. Tuto skupinu žáků definuje §16 zákona 361/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném

vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Vzdělávání cizinců upravuje školský zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Občané Evropské unie a jejich děti mají právo na přístup ke vzdělávání za stejných podmínek jako děti české. Občané mimo Evropskou unii (občané třetích zemí) se musí prokázat povolením k pobytu na území ČR (č. 561/ 2004 Sb., §20, v pozdějším znění).

V České republice se dětem s odlišným mateřským jazykem věnuje nezisková organizace META. Pomáhá jejich rodičům, pedagogům prostřednictvím kurzů, metodik, seminářů. Dále vznikl pod záštitou Národního pedagogického institutu ČR Portál pro podporu pedagogických pracovníků vzdělávajících děti s OMJ.

1.3 Kdo je dítě s odlišným mateřským jazykem

Jsou to děti, u kterých nezáleží na občanství ani na místě narození, ale podstatná je skutečnost, že čeština je jejich druhým jazykem. Dále to mohou být děti, které mají české občanství, ale disponují omezenou nebo žádnou znalostí češtiny. Mohou to být děti, jak českých rodičů s českým státním občanstvím, které dlouhodobě pobývali v zahraničí, tak i děti žijící v ČR, které s rodiči v rodině komunikují jiným jazykem.

2. Příprava a postup mateřské školy při začleňování dětí s odlišným mateřským jazykem

2.1 *Jak připravit pedagogy na příchod dítěte s OMJ*

- nastavit atmosféru důvěry, přijetí a respektu k druhým, i když mají své odlišnosti
- společně probrat specifika a rizika práce s dětmi s OMJ
- jednotné postupy, výchova, chování, vzájemná podpora, týmová spolupráce
- plán vzájemných hospitací, plán pravidelné evaluace
- vytvoření Plánu pedagogické podpory a vyhodnocení PLPP (Meta, Jazyková diagnostika 2022)
- vytvořit klidné místo pro práci s dítětem a jeho odpočinek
- přizpůsobit činnosti dítěte s OMJ, více využít pohybové, hudební, pracovní, výtvarné činnosti
- připravit pomůcky, materiály pro výuku (učebnice, dvojjazyčné slovníčky, komunikační karty, pracovní listy).
- připravit milé a otevřené prostředí pro děti i rodiny s OMJ

2.2 Příprava mateřské školy na přijetí dítěte

V mnoha školkách se v heterogenní třídě vzdělávají děti se speciálními potřebami, děti se zdravotním postižením, děti jiného etnika atd. Všem musí být věnována péče a individuální přístup.

Začlenit jakékoliv znevýhodněné dítě do běžného kolektivu není vůbec jednoduché a je třeba pozitivního pohledu a přístupu od všech pracovníků MŠ. Všichni zaměstnanci by měli být seznámeni s riziky i výhodami, které vyplývají z potřeb dítěte a jeho zařazení do kolektivu. Musí vědět, že integrace s sebou nese různé organizační změny a opatření.

Děti s OMJ jsou nuceny překonávat jazykovou, ale i kulturní a mnohdy náboženskou bariéru. Do školky přicházejí s určitými návyky a učitelé by měli vědět, jaká jsou kulturní pravidla v dané zemi (postavení muže a ženy v rodině, rodinná výchova, zvyky, stravování apod.) a naopak seznamovat děti a jejich rodiče nenásilnou formou s naší kulturou.

3. Podpůrná opatření pro děti s OMJ

Děti s odlišným mateřským jazykem patří do kategorie dětí se speciálními potřebami a vztahují se na ně podpůrná opatření, která vystaví školské poradenské zařízení na základě vyšetření. Stanoví zároveň metody a formy pro další vzdělávání, postup pro získání asistenta pedagoga, speciálních učebních pomůcek, individuální vzdělávací plán.

Proto je optimální, když se zaměstnanci od začátku podílejí na organizačních změnách, na nových opatřeních a všichni si uvědomují, jak důležité je respektovat kulturní odlišnosti dítěte.

3.1 Stupně podpůrných opatření

1. stupeň

Zaměřuje se na kompenzaci lehkých obtíží, jako je pomalejší tempo v jazykovém rozvoji, u nichž při mírných úpravách ve vzdělání lze dosáhnout zlepšení (metody, režim v MŠ, přístup k dítěti).

Plán pedagogické podpory si zpracovává MŠ.

2. stupeň

Je pro děti s nedostatečnou znalostí češtiny. Navržen je individuální vzdělávací plán školským poradenským zařízením, děti mají nárok na 4x 15 min. týdně pro výuku českého jazyka, celkem nejvýše 80 hod.

3. stupeň

Zde je nutné upravit pro děti s OMJ průběh vzdělávání, metody, organizaci. Nárok je na 4x 15 min. týdně českého jazyka z pozice cizího jazyka, celkem nejvýše 110 hod. Vzniká zde i nárok na asistenta pedagoga a podporu dalšího pedagogického pracovníka v 0,5 úvazku.

4. a 5. stupeň

Je pro děti s OMJ, které mají zároveň přidružené určité zdravotní znevýhodnění.

Co je nejdůležitější?

Láska, jistota, pocit bezpečí, klidné a podnětné prostředí, dostatek kvalitních pedagogů a asistentů.

Při svém raném vývoji potřebuje dítě své soukromí, milé a podnětné prostředí, milovanou osobu a později ke svému malému okruhu nejbližších přidává další osoby

a kruh se postupně zvětšuje. Tento proces je samozřejmě dlouhodobý, u každého člověka probíhá jinak. I když se dítě najednou ocitne v cizí zemi, cítí se stále v bezpečí, protože je s mámou a tátou. Nevnímá jinou kulturu, jiné podmínky až do té doby, než se objeví v cizí budově, v cizím prostředí, mezi cizími lidmi a množstvím dětí, kterým nerozumí. Nechápe, co se děje, proč sem musí, a navíc zůstane v novém prostředí sám. Neumí si představit, jak zde bude dlouho, a kdy si pro něj někdo přijde. Pro většinu dětí je tato situace stresující a nepochopitelná.

Dítě v předškolním věku se učí začleňovat do skupiny ostatních dětí, řídit se pravidly, soutěžit, spolupracovat, zažívat pocit sounáležitosti, empatie – ALE JAK, KDYŽ NEROZUMÍ?

3.2 Plán pedagogické podpory

V rámci prvního stupně podpory pro děti s OMJ zpracovává mateřská škola Plán pedagogické podpory (PLPP). Z hlediska dětí s OMJ se mohou úpravy týkat běžného režimu mateřské školy, metod, přístupu pedagogů, využití názorných pomůcek, materiálů.

Plán pedagogické podpory obsahuje také popis obtíží dítěte, stanovení cílů podpory a způsobů vyhodnocování naplňování plánu (vyhodnocení například po měsíci).

S multikulturální výchovou je důležité začínat již v předškolním věku, protože tříleté děti nemají ještě předsudky a nevnímají rozdíly. Postupně si osvojují postoje nápodobou od starších dětí a dospělých. Vhodnou motivací můžeme vytvářet základy chování pro celý život.

Vycházíme ze současné situace, zamýšlíme se nad potenciálem a vlastními nebo jinými možnými zdroji MŠ:

- nastavení vhodných a odpovídajících opatření
- hodnocení situace v MŠ – jaké jsou překážky, jak je vyřešíme, zapojení dětí a dospělých, vztahy na pracovišti, typy aktivit, organizace ve školce
- podpora rozmanitosti
- upřesnění, jak budeme hovořit o rozdílech a o tom, co máme společného
- posílení identity dítěte

Věcné podmínky a pomůcky – začínáme uspořádáním prostoru ve třídě, aby vyhovoval nejrozličnějším skupinovým pracím a individuálním činnostem. Vhodné je, aby se děti podílely na výzdobě třídy, interiéru – např. mapy, fotografie rodné země, hračky, kresby, národní jídlo, specifické ovoce. Dalším úkolem je, vyvolat v dítěti pocit sounáležitosti se třídou, kamarády a i se svým pracovním koutkem.

Psychosomatické podmínky – z dlouholeté praxe můžeme říci, že dítě, které se ve školce cítí dobře, vnímá

pohodu, bezpečí a získá důvěru v pedagoga, se začleňuje do kolektivu velmi rychle. Má po boku dospěláka, který mu pomáhá, naviguje ho, obejmě. Jde nám o vybudování přívětivého prostředí, respektování potřeb dítěte, odlišností, vzájemnou pomoc, ohleduplnost.

- postupná adaptace, spolupráce s rodinou
- respekt k potřebám dítěte
- stejné postavení dětí ve skupině
- vzdělávací nabídka vychází z potřeb dětí předškolního věku s ohledem na vývojové zvláštnosti dítěte, vyspělost
- vstřícné prostředí – začlenění do společnosti, jiné normy chování, nový jazyk...
- podporujeme pocit sounáležitosti a zodpovědnosti za sebe i druhé
- dítě hodnotíme pozitivně, chválíme, povzbuzujeme

Organizace – být dítěti na blízku, pomoci nonverbálně nebo využít jednoduchých pokynů. Stále pojmenovávat věci a situace kolem dítěte. Častým opakováním docílíme rychlejšího porozumění.

Psychosociální adaptace, jazyková bariéra – snažíme se nenásilně dítěti pomoci a ulehčit mu přechod do cizího prostředí, ale vždy řešíme postup adaptace individuálně. Některé děti nechtějí pozornost a samy se po nějakém čase rozhodnou, jak se do činnosti zapojí.

Metody a způsob práce – je dobré nechat dítěti volný prostor pro zapojení do činností, nabízet jim možnosti

jako ostatním dětem, ale nenutit je. Pedagog pozoruje dítě, co ho zajímá, co ho baví, jaké má dovednosti.

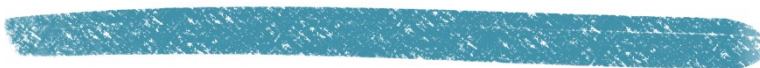
Individuální práce – důležité je chválit a zadávat úkoly, které dítě zvládne a pocítí radost z úspěchu.

Pro určení jazykové úrovně dětí je vhodná Jazyková diagnostika pro nečtenáře (Kristýna Chmelíková, Kateřina Poupě, 2022, Meta, o.p.s.)

4. Kdo přichází do MŠ

Do školky přicházejí děti a rodiče s různou úrovní českého jazyka. Často pomáhá komunikace v anglickém jazyce, ale pokud rodiče hovoří jen svým rodným jazykem, je dorozumívání složitější. Ve většině případů si s sebou přivedou česky hovořící přátele nebo lze využít tlumočnicka jako bezplatnou službu školám (cizinci.cz).

TIP: Nejrady však dáváme přednost rodičům z naší školky (cizincům), kteří mají již delší dobu dítě v našem zařízení a v českém jazyce se dobře orientují. Takový rodič má zkušenosti s činností mateřské školy a bývá tím nejlepším tlumočnickem, protože je vnitřně a citově zainteresovaný při zodpovídání všech otázek a čerpá ze svých zkušeností.

4.1 *Informovanost rodičů před vstupem do MŠ*

S novými rodiči by nejprve měly probíhat společné rozhovory o výchově v rodině, zvyklostech, zvláštnostech, o hygienických návycích, sebeobsluze, stravovacích návycích a životosprávě, o reakcích dítěte na různé situace. Rodič by měl být seznámen s prostorami školky, se vzdělávacím programem, s plánem multikulturní výchovy, s organizací dne v MŠ, s plánovaným průběhem adaptace. Je dobré mít pro rodiče připravené důležité informace v jejich rodném jazyce, jaké doklady bude potřeba pro zápis dítěte do MŠ a nastavit vhodný způsob příští komunikace – e-mail, informace na nástěnce, komunikační deník.

První informační schůzka s rodiči

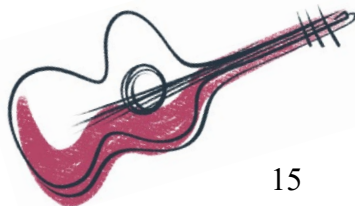
- snažme se rodiče pochopit a více je poznat
- věnujme čas úvodnímu setkání (respekt, vzájemná úcta)
- naučme se správně vyslovovat jména (respektovat identitu)
- seznamme rodiče se životem školy (prohlídka, akce)
- využijme tlumočnicka (předcházení nedorozumění)
- poskytněme dostatek informací, důkladně vysvětlujeme

- přizpůsobme tempo řeči a slovní zásobu rodiči (ověřujeme porozumění)
- využijeme metodu aktivního naslouchání (napomáhejme komunikaci, otázky)
- budme v pravidelném kontaktu (budme pozitivní a sdělujme dobré zprávy)
- uvědomme si kulturní rozdíly (zaujímáme neutrální postavení, neutrální verbální i neverbální komunikaci)
(NPI ČR, inkluzivní škola)

Rodič má možnost zhlédnout část programu v MŠ, vidět práci dětí a pedagogů, seznámit se s nastavenými hranicemi, které děti respektují, protože mají příklady ostatních dětí a necítí se nijak omezovány.

4.2 *Postupná adaptace*

Nástup do neznámého prostředí je pro dítě velkou a náročnou změnou. Setkává se s jinou autoritou, učitelem. Jeho dosavadní opora, tedy rodiče, najednou chybí. Musí se spoléhat na sebe, přizpůsobit se novým podmínkám. Nerozumí svému okolí, a to zase nerozumí jemu a školka funguje jinak, než na co dítě bylo třeba zvyklé.

4.3 *Jak ulehčit dítěti přestup z rodiny do školky*

Nejlepší je začít adaptaci dítěte, které by mělo nastoupit v září, již na jaře nebo při letním provozu. Tím, že si dítě přijde v doprovodu rodiče odpoledne pohrát na zahradu, vzniká prostor na rozhovor, diskusi. Dítě pozoruje, jak se dospělí k sobě chovají, jak se usmívají, jak reagují. Uvědomuje si, že se nic hrozného neděje. Zmenšuje se tak pocit strachu a nejistoty.

Mnohdy dítě naváže i osobní kontakt s jiným dítětem, a to mu pak pomůže bezprostředně po nástupu do školky. Často se stává, že se nového dítěte ujme dítě se stejnou národností nebo dítě rodiče, který při informační schůzce působil v roli překladatele. Rodiče se kontaktují a vzájemně si pomáhají, mnohdy tak mezi rodinami vznikají nová přátelství.

TIP:

V MŠ Pro Family probíhá mnoho akcí, do kterých se mohou zapojit i noví rodiče se svými dětmi. Mohou se přijít podívat na divadlo, které hrají děti ze školky pro své rodiče, účastnit se výletu s ostatními dětmi, být u „Jarního flétničkového koncertu“, kde starší děti ukáží své hudební dovednosti a ostatní si zazpívají, navštívit „Vernisáže“ – výstavu dětských prací z MŠ. Mohou odjet s ostatními dětmi a rodiči na jarní či podzimní školu v přírodě, kdy si při takovém pobytu často vylepší komunikaci v českém jazyce i dospělí.

Při těchto aktivitách se dítě seznámí se všemi pracovníky školky, s prostředím, které je klidné a vstřícné.

5. Jak připravit třídu na nového kamaráda s OMJ

Dětem v mateřské škole před příchodem nového žáka přiblížíme zemi dítěte a jeho kulturu. Upozorníme, co mají jiného než u nás – moře, hory, stavby, pouště nebo ukážeme, že jde o zemi, kam některé děti jezdí na dovolenou s rodiči, k moři nebo lyžovat atd.

Zeptáme se dětí, kdo by chtěl kamarádovi pomáhat – jak, s čím? Zmíníme, co všechno může příchozí dítě ukázat nám, jak nám může pomoci? Seznámíme ostatní děti se zájmy nového dítěte (umí dobře anglicky, dobře plave, jezdí na lyžích, ukáže nám nové knížky...)

Důležité je, popovídat si společně o pocitech, které příchod nového kamaráda provázejí (empatie dětí).

Můžeme graficky znázornit pravidla třídy nebo se naučit pozdrav v rodném jazyce dítěte s OMJ.

Přijetí dítěte jeho vrstevníky je mimořádně důležité. Děti, které mají pocit, že byly přijaty mezi ostatní děti, se cítí spokojeně, lépe se zapojují do aktivit MŠ, spolupracují, rychleji se učí. (Matějček Z.)

5.1 Faktory, ovlivňující začlenění dítěte s OMJ do MŠ

- výjimečné situace v životě dítěte, dlouhodobý pobyt mimo rodinu (péče a pobyt u prarodičů, v nemocnici atd.)
- informace týkající se dominantního jazyka dítěte a rodičů, jazyka používaného v domácím prostředí
- předchozí zkušenosti s dětským zařízením
- konstituce dítěte, častá nemocnost, alergie, psychická odolnost
- psychomotorický vývoj – úroveň hrubé a jemné motoriky, sebeobsluha, hygienické návyky
- jak dítě vyjadřuje svoje základní potřeby
- sourozenci v rodině x jedináček
- délka denní docházky do MŠ, zaměstnanost rodičů
- stresové situace, hrozby

6. Adaptační plán

Každé nové dítě, které přichází do školky, prochází procesem adaptace. Musí se přizpůsobit novým podmínkám vnějšího prostředí a zvyknout si na ně. Důležitost adaptace potvrzuje i Rámcový vzdělávací program, který definuje úspěšnou adaptaci jako jednu z podmínek předškolního vzdělávání.

Učení nastává až tehdy, kdy se dítě cítí v novém prostředí spokojeně, jistě a bezpečně (RVP PV, s.32).

Pro dítě i rodiče je vhodné využít možnosti postupné adaptace v novém prostředí, přizpůsobení adaptačního režimu k potřebám dítěte a možnost rodičů aktivně se podílet na adaptaci dítěte v MŠ.

6.1 Cíle adaptace

Cílem je spokojené dítě v přátelské atmosféře, v podnětném a bezpečném prostoru, ve kterém si časem zvykne a přizpůsobí se podmínkám vnějšího prostředí. Předškolní vzdělávání má podporovat pohodu dítěte. Jeho úkolem je rozvíjet osobnost dítěte, podporovat jeho tělesný rozvoj a zdraví, osobní spokojenost a pohodu (RVP PV, s.7).

6.2 Co mít na paměti při zapojování dětí s OMJ

- Porozumění – dítě mnohdy nerozumí, ale napodobuje ostatní děti, důležité je ověřovat porozumění, klást cílené otázky a procvičovat činnosti.
- Názornost – předměty, komunikační karty, fotografie, gesta, ukázka činností.

- Zjednodušení jazyka – zjednodušit instrukce, opakovat je stejnými slovy, gesty.
- Opakování – neustále opakovat slovně činnost, dítě musí vícekrát slyšet obsah, který se učí.
- Zapojení pomocníka – jiné dítě pomáhá dítěti s OMJ, pomáhá v orientaci, v přechodových činnostech, sebeobsluže.
- Práce ve skupinách – pracuje se v menších skupinách (to je přínosné pro všechny děti).
- Příprava na činnost předem – na náročnější činnost můžeme děti s OMJ připravit o něco dříve. Při ranních hrách je seznámíme s obsahem řízené činnosti pomocí obrázků, komunikačních karet a dalších předmětů.
- Diferenciace nároků – otázky pokládáme na úrovni základní jazykové pokročilosti. Dítě má možnost porozumět, zapojit se, není vyčleněné z aktivity. Vhodné je stanovit si cíle a metody pro jednotlivé skupiny.
- Zapojení asistenta pedagoga – názorně doplňuje instrukce učitele, pracuje se skupinou, připravuje pomůcky.
- Komentovat aktuální dění – stále pojmenováváme předměty, se kterými pracujeme, promyšleně komentujeme činnosti.

6.3 Wellbeing

V dnešní době se můžeme poměrně často setkat s termínem wellbeing, což můžeme volně přeložit jako „stav, kdy je mi dobře“.

Všichni pracovníci v mateřské škole se chtějí cítit spokojeně, ale často musí řešit nepříjemné situace, konflikty, náročné chování dětí, adaptační období atd. Všichni se musí vyrovnávat s určitými překážkami, nepohodou. Tomu se učí i děti v kolektivu. Musí řešit problémy, unést psychickou i fyzickou zátěž. Tato zkušenost je pro další vývoj dítěte velmi důležitá. V budoucnu si v sobě dokáže udržet určitou míru vnitřní pohody, je spokojené samo v sobě a umí z těchto vnitřních zdrojů čerpat (Meta, inkluzivniskola.cz).

Specificky náročné a stresové situace prožívají děti s odlišným mateřským jazykem, které se kromě odloučení od rodiny vyrovnávají s jazykovou bariérou a ztrátou jazykové kompetence.

Velkou pomoc v práci znamená vytvoření adaptačního plánu, který se sestavuje podle individuálních potřeb dítěte, na základě konkrétní rodiny. Plán usnadňuje orientaci rodičů i učitelů v organizaci prvních dnů. Je potřeba zajistit komunikaci týkající se základních potřeb dítěte. Velkým pomocníkem jsou komunikační karty, často i pro rodiče,

stejně tak vizualizace – grafické znázornění režimu dne, ale i činností, pohádek, písniček... Pokud se pedagog naučí několik slov v jazyce dítěte, může získat důvěru a zájem dítěte a ve třídě vzniká atmosféra přátelství a přijetí.

6.4 *Pyramida potřeb dítěte s OMJ*

(Šuvarská. K., Pyramida potřeb dítěte ve škole)

6.5 Časový plán pro adaptační období

Časový plán se vypracovává obvykle na čtyři týdny až dva měsíce, podle individuálních potřeb dítěte:

- První období – změna režimu docházky dítěte do MŠ v adaptačním období. Ze začátku je dítě ve školce s rodiči, učitel stanoví délku pobytu rodiče dle individuálních potřeb dítěte a dalších okolností. Rodič se účastní her s dětmi, pomáhá při sebeobsluze a v orientaci dítěte. Doba pobytu je hodina nebo dvě, podle situace a rozpoložení dítěte.
- Druhé období – období, kdy rodič postupně zaujme neutrální pozici – např. u stolku s kávou, pomáhá s výrobou pomůcek, pozoruje své dítě ve skupině. V tomto období ponechává na 30 min. dítě i samotné a vzdaluje se do prostoru jiné herny, šatny. Další dny čas bez rodiče prodlužujeme podle schopností dítěte (1–2 hod.). Rodič je ve školce mimo třídu stále přítomen nebo dostupný na telefonu, pokud by dítě odloučení nezvládalo. Ranní rituál – rituál, kterým se ukončí loučení s rodiči je velmi vhodný. Dítě si zvykne na situaci, po které rodič opouští třídu i za předpokladu, že je dítě tesklivé a smutné – mávání do kamery, písnička, rýmovačka, přivítání se s oblíbeným zvířátkem.

- Třetí období – rodič přichází pro dítě před odchodem na společnou procházku (kolem 10. hodiny). Změna v organizaci dne, odchod do šatny nebo převlékání vede děti obvykle ke stresu a diskomfortu. Rodič přichází, pomáhá v oblékání i ostatním dětem, účastní se pobytu venku.
- Čtvrté období – docházka se prodlužuje časem na celé dopoledne – odchod před obědem, po obědě, postupně se prodlužuje pobyt dítěte na celý den. Dítě se seznamuje s novým režimem, kulturou a pravidly ve třídě.

6.6 *Úloha učitele a asistenta pedagoga*

Učitel a asistent pedagoga – předpokládá se milý, vstřícný a trpělivý přístup, vhodně motivovaná aktivita, dostatek pomůcek, střídání činností. Důležité je také ponechat dítěti prostor pro pozorování, možnost se samostatně rozhodnout pro účast v aktivitě, využít čas pro odpočinek.

Učitel vybírá aktivity, u kterých může dítě uspět, pocítit úspěch ve skupině, mít radost ze splněného úkolu (cvičení, pohybová hra, tanec, kreslení, Orffovy nástroje).

Důležité je určit si kritéria, podle nichž budeme posuzovat úspěšnost zvládnutí adaptačního procesu.

O délce adaptace rozhoduje mnoho faktorů – osobnost dítěte, rodinná situace, ale také zkušenosti pedagogů a celkové složení třídy.

Rodič – povzbuzuje a chválí dítě, spolupracuje s učiteli.

V průběhu tohoto období informujeme rodiče o zařazení dítěte a vhodná je i osobní schůzka s rodičem, kde se dozvíme, jak se chová dítě po příchodu ze školky, co si pamatovalo, a je zde prostor na seznámení s dalšími cíli a záměry.

6.7 Práce speciálního pedagoga

V prvních týdnech speciální pedagog s učiteli provádí detailnější pozorování dítěte při hře, interakci s dětmi a učiteli, orientaci v prostoru, zaměřuje se na sociálně emoční přizpůsobivost – radost ze hry, spolupráce.

Sleduje oblast hrubé a jemné motoriky (při cvičení, na hřišti, chůze na schodech, střihání, práce s malými předměty, stolování).

Soustředí se na smyslové vnímání dítěte (hmat, sluch, zrak), vnímání rytmu, pohybu, zraková paměť, schopnost přiřadit a pojmenovat tvary.

Učitel si všímá kognitivní stránky dítěte (pojmenování věcí kolem sebe, rozlišování barev), porozumění instrukcím, soustředění, věnuje se oblasti řečového projevu, slovní zásoby, schopnosti používání češtiny.

Celé pozorování vyžaduje dostatek času a prostoru, jedná se o dlouhodobější sledování, zaznamenávání do portfolií dítěte a následné konzultování s rodiči.

7. Co nám pomáhá v komunikaci s dítětem s OMJ

Individuální péče – každé dítě zvládá novou situaci jinak a potřebuje něco jiného. Učitel musí vyzkoušet, co na které dítě platí, využívat intuici a přistupovat k dítěti citlivě.

Komunikační kartičky – díky kartám může dítě vyjádřit své potřeby. Slouží primárně pro děti s poruchou autistického spektra, aby se dokázaly zorientovat v čase, činnostech, ale vhodné jsou i pro děti s OMJ (mnoho karet či fotografií jsme si za roky integrace vytvořili sami podle různých situací a problémů). Děti mohou mít karty podle situace u sebe a v případě potřeby ukážou učitelce, co potřebují.

- Hračka – dítě si přinese do školky hračku, polštářek, fotky – nějaký osobní předmět.

- Maňásek – mluví za učitelku a může pomoci při prvním kontaktu s dítětem.
- Živé zvířátko – ve školce máme psa, králíka, papouška, který se naučil spoustu slovíček, a i oni pomáhají v začlenění dítěte do kolektivu.
- Rituály – napomáhají k jistotě, bezpečí – přivítání, mávání dětí do kamery, do okna atd.
- Průvodce – starší dítě se ujme nového dítěte a stane se jeho pomocníkem.
- Denní režim – opakující se činnosti vedou dítě ke zklidnění (ranní kruh, cvičení, písnička, četba před odpočíváním a další).
- Zapojení rodiče – ve školce vznikl ranní rituál, rodič ráno zahraje na kytaru a zpíváme s ním tři písničky v angličtině, mávání do kamery.
- Graficky zpracovaný den – pomocí piktogramů a fotografií dokážeme dítěti přiblížit, co ho čeká, v jaké fázi dne se nachází, a kdy půjde domů (svačina, kreslení, hra, cvičení)
- Pravidla školky – obrázky, co se smí, nesmí, ideálně je dobré domlouvat se s dětmi, hodnotit chování, řešit společně jednotlivé situace.
- Stejný pedagog – pokud každé ráno vítá ve školce dítě jeho asistent anebo stejný učitel, přispívá to k pocitu bezpečí, celkovému zklidnění.
- Místo u stolu – někdy pomůže i stabilní místo u stolu vedle kamaráda.

- Vlastní koutek – pokud je dítě unavené, neklidné, pomáhá mu, když si může od kolektivu na chvíli odpočinout a stulit se třeba na molitan se svojí hračkou.
- Dobrovolnost – dítě nenutíme do činností, stačí když pozoruje, mapuje, vnitřně hodnotí určité situace.
- Pochvala, odměna – dítě se snaží napodobovat (nerozumí instrukcím), snaží se zapojovat a musí vědět, co je správně, a že se mu daří.
- Vhodné činnosti – dětem pomáhají hlavně činnosti, kterým lehce porozumí – cvičení, jednoduché hry, výtvarná a pracovní výchova, velmi dobře reagují na hudbu, tanec, Orffovy nástroje.
- Rodič na telefonu – je možnost spojit se s rodičem, poradit se, rodič může vysvětlit, uklidnit.
- Využit mateřského jazyka – podle druhu národností byly za pomoci rodičů vytvořeny slovníčky pro pedagogy s nejběžnějšími slovy a frázemi (máma přijde, neplač, jdeme jíst, chceš pít?). Starší dítě se rychleji zapojí a pojmenovává předměty kolem sebe v rodném i druhém jazyce, ostatní děti opakují.

Děti se rády účastní prožitkových činností, jako je například artefietika, kde mohou plně rozvinout svoji fantazii, tvořivost. Vyjadřují své pocity, emoce, přičemž nemusí mít nutně bohatou slovní zásobu. I tak se dostavuje uspokojení a získání dobrého pocitu ze splněného úkolu a zvyšuje se sebevědomí dítěte.

Pro děti s OMJ není nutné vytvářet jiný vzdělávací program, začleňujeme je do týdenních projektů. Pomocníkem je však pro nás individuální vzdělávací program (IVP), který je vytvořen pro každé dítě zvlášť. Po ukončení adaptačního programu by si měli učitelé promyslet, jak a v čem budou dítě rozvíjet dál. Dítě s OMJ má specifické potřeby hlavně v jazykové oblasti. Proto je vhodné naplánovat podporu v rozvoji řečových a komunikačních dovedností, podchytit specifické oblasti a soustředit se na jejich rozvoj.

Příklad z praxe:

Každý den v ranních hrách se děti seznamují dopředu s činností, která je čeká, o čem si budeme povídat (karty, obrázky). V odpolední chvílce se při malém počtu dětí věnujeme dětem s OMJ, seznámíme je s činností pro příští den, zopakujeme, co proběhlo tento den, zpíváme, rytmizujeme, pracujeme s knihou, obrázky, komunikačními kartami, kouzelným pytlíkem atd. Pro názorné učení poslouží předměty kolem nás. Důležité je využití všech smyslů. Často se k práci připojují i české děti, pomáhají kamarádům a učí se od sebe vzájemně.

Děti s OMJ dostávají domů také domácí úkoly. Všechny materiály pro děti zhotovujeme dvakrát. Dítě má založenou složku pro práci ve školce a další pro práci doma, kterou si každý den nosí do MŠ pro společnou kontrolu splněných či nezvládnutých úkolů. Rodič má

tak přehled o výsledcích a rozvoji svého dítěte a může s ním doma opakovat.

8. Evaluace adaptačního procesu

Evaluace je proces, který oceňuje kvalitu a vede k jejímu zvyšování.

Celý průběh adaptačního procesu by měl být zaznamenáván a vyhodnocen. Do hodnocení by se měli zapojit všichni pedagogičtí pracovníci a asistenti pedagogů. Proces evaluace vyžaduje množství času i ovládní profesních nástrojů. Jeho přínos pro práci pedagoga je nenahraditelný.

Evaluaci můžeme rozdělit do několika fází.

Fáze motivační

- problém, který se musí řešit a my víme, že by se dal řešit jinak a kvalitněji, než dosud
- motivace k řešení je vnitřní, chceme to řešit
- vzniká prostor pro samostatnost a svobodu k řešení problému

Fáze sběru informací

- zjistit si co nejvíce informací, stanovit kritéria, metody, diskuse

- zpracování informací – rozdělení úkolů, realizace a volba optimálního řešení
- plánovací a realizační fáze – výběr řešení a jeho provedení

Fáze kontrolní

– je řešení funkční, vyhovující?

Pro pozorování dítěte v předškolním zařízení je velmi užitečná tzv. Leuvenská škála, která vznikla pod vedením profesora Ferre Laeverse na univerzitě v belgické Lovani. Posuzuje úroveň pohody a zapojení dítěte a může nám pomoci právě v období adaptace, protože tyto oblasti jsou pro dobrý průběh adaptace stěžejní. (Meta, inkluzivní škola), tabulka Leuvenská v příloze.

9. Propojení multikulturní výchovy s cíli předškolní výchovy

Multikulturní výchova probíhá za pomoci vhodné motivace, vhodných pomůcek, kladných příkladů a vytváření kamarádských vztahů mezi dětmi. Rozvíjí smysl pro toleranci, spravedlivost, solidaritu. Podporujeme děti s OMJ, aby nás seznamovaly se svou kulturou, životem v jejich zemi a obě skupiny se vzájemně respektovaly.

- inkluzivní přístup v každodenní praxi, plánování pedagogické činnosti
- vytváříme vhodné dispozice, které děti vedou k pozitivnímu vnímání a hodnocení jiných kulturních systémů (společná setkání s rodinami, přibližování tradic jiné země...)
- budujeme zdravé sebevědomí dítěte, ale také schopnost přizpůsobit se v jiné sociální komunitě
- vytvoření cizojazyčného slovníčku pro komunikaci s dítětem
- spolupráce pedagogů a rodičů
- rozvíjíme řeč, motivujeme k poznání, pomáháme chápat svět kolem sebe
- rozvíjíme schopnosti učení s individuálním přístupem ke každému dítěti
- podporujeme pohybové aktivity v duchu fair play, rozvíjíme fyzickou a psychickou zdatnost
- umožňujeme dítěti poznávat hodnoty, na kterých je založena naše společnost – svoboda, stejná hodnota všech lidí, soucítění, tolerance, umět pomoci druhému, přátelství, soudržnost, prosociální cítění

- v praktických dovednostech byly vytvořeny jednoduché hry, hudebně-pohybové hry a písně s opakováním jednoduchých refrénů, kde se zapojí všechny děti
- artefiletika – pro děti předškolního věku je výtvarný projev podobně přirozený a důležitý jako řeč a hra

Artefiletika je moderní pojetí výtvarné výchovy. Povzbuzuje duševní sílu dítěte, předchází psychickému nebo sociálnímu selhávání v pozdějším věku. Děti při vstupu do neznámého prostředí pocítují úzkost či strach, který může přerůst v agresi, apatii, negativismus. Výtvarný projev zachytí tyto niterné obsahy a dá jim tvář. Hlavním záměrem výtvarného projevu je pomoci dětem zprostředkovat cestu ke kultuře, tradicím, přírodě, a to na základě jejich vlastních zážitků. Pedagogům pomůže odhalit pocity, problémy a rozpoložení dítěte (V. Slavíková, Výtvarné čarování).

9.1 Multikultura ve vzdělávacích oblastech RVP PV.

Dítě a jeho tělo:

Jde nám především o období adaptace, aby se dítě mohlo účastnit pohybových aktivit, které nepotřebují velkého komentování, konstruktivní a výtvarné činnosti, smyslové hry s obrázky, sebeobslužné a pracovní činnosti. Osvědčilo se nám rozkreslení pohybových her. Děti rády poslouchají hudbu, tancují, cvičí, rytmizují s Orffovými nástroji, vytleskávají, hra na tělo apod.

Dítě a jeho psychika:

Hlavním cílem je, aby se dítě seznámilo s novým jazykem, dokázalo porozumět a dorozumět se. Rozvíjíme řečové dovednosti, myšlenkové schopnosti. Prostředkem k lepšímu porozumění je názornost (reálné věci, obrazový materiál, vlastní zkušenost dítěte).

Dítě a ten druhý:

Tato oblast se věnuje ve svých cílech a očekávaných výstupech především dovednostem sociálním (komunikativním). Podporuje u dětí prosociální vztahy s vrstevníky, pedagogy, děti se učí toleranci, respektu, vzájemné pomoci. Vytváří se dostatek prostoru k verbální i nonverbální komunikaci

Dítě a společnost:

Děti se seznamují se základními kulturními a společenskými návyky a dovednostmi, učí se vzájemné toleranci, rozvoji schopností žít v multikulturní společnosti.

Dítě a svět:

Základem je vytvoření povědomí o sounáležitosti s okolním světem, s ostatními zeměmi, s dětmi jiných národností.

10. Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán se vypracovává pro všechny integrované děti. Vede nás k systematickosti, přehlednosti. Jsou zde stanoveny konkrétní cíle, činnosti, hodnocení. Plán vypracovávají společně učitelé na dva až tři měsíce, podle situace a potřeby. Je ve shodě s integrovanými bloky a třídním plánováním, které dětem s OMJ ve výuce českého jazyka a v celkové orientaci velmi pomáhají.

10.1 Individuální plán obsahuje:

Informace o dítěti – zjišťujeme celkovou úroveň dítěte.

Zaměření IVP – můžeme se specificky zaměřit na komunikační a jazykový rozvoj ve všech rovinách anebo můžeme vycházet z jednotlivých vzdělávacích oblastí.

Pedagogická diagnostika – plánování rozvoje dítěte se odvíjí od počáteční pedagogické diagnostiky – na základě pozorování, plnění úkolů, rozhovorů - co již dítě umí, co je pro něj obtížné. Sleduje se oblast smyslového vnímání (zrak, sluch, hmat), jemná a hrubá motorika při cvičení, hře, sebeobsluze, kognitivní, řečové, komunikační dovednosti (slovní zásoba, použití češtiny v běžných situacích, schopnost porozumění, soustředění).

Cíle – dobré je vycházet z plánovaných tematických oblastí, týdenních projektů atd. a rozmyslet si, jaké cíle jsou pro dítě dosažitelné, užitečné. Učitel si napíše konkrétní plán

na dva měsíce, co chce dítě naučit a jak (pozdrav, požádání, poděkování, slova, na která se chce zaměřit, předměty kolem sebe, sebeobsluha, barvy – kolik, zvířata – jaká).

Metody a formy práce – využíváme metody, které vedou děti k hledání, přemýšlení, experimentování, formulování vlastních názorů a zdravému sebevědomí. Metody prožitkového a kooperativního učení - hrou a činnostmi dětí, přímými zážitky. Názorné metody – vedou k přímému smyslového vnímání světa. Důležité jsou vzory chování, které vedou k přejímání a praktické metody – manipulace s předměty, pracovní návyky, přírodní procesy, fyzikální a chemické zákonitosti.

Rozvržení učiva, časový rozsah – kdy a kde se budeme dítěti věnovat.

Pomůcky

Vyhodnocení

11. Logopedická podpora

Zlepšením jazykových dovedností u dětí s OMJ dochází k lepšímu začlenění do kolektivu a zvyšuje se u nich sebevědomí.

Pro přirozené osvojování jazykových dovedností je důležité vstřícné, tvůrčí a přirozené prostředí MŠ s respektováním vývojových zvláštností a možností. Musíme si uvědomit, že mnohdy je právě pedagog tou osobou, která

utváří vztah dítěte k druhému jazyku, a která je pro něj často jediným jazykovým vzorem.

Vývoj řeči můžeme sledovat v jednotlivých jazykových rovinách:

Foneticko-fonologická – výslovnost, zvuková stránka řeči a její sluchové rozlišení.

Zaměřujeme se na rozvoj jemné a hrubé motoriky, která souvisí s motorikou mluvidel, rozvíjíme výslovnost a sluchové rozlišování hlásek. Procvičujeme hybnost jazyka, rtů a čelisti.

Lexikálně-sémantické – zahrnuje porozumění řeči a vyjadřování. Dítě by mělo chápat pojmy – já a moje, správně používat ano x ne, odpovídat na otázky „Kde, kdy, proč?“ Dítě by mělo být schopno popsat obrázek, pojmenovat běžné věci, identifikovat věci podle společných znaků, tvořit nadřazené pojmy, vysvětlit, k čemu určité věci slouží.

Morfologicko-syntaktické – slovní zásoba a porozumění významu slov, užívání slovních druhů, tvarosloví.

Dítě by mělo zvládnout mluvit ve větách, rozlišovat jednotné a množné číslo, poznat nesprávně utvořenou větu, mluvit gramaticky správně, užívat správně časy, skloňovat, postupně užívat všechny druhy slov.

Pragmatické – schopnost se vyjádřit, komunikovat.

Dokázat říci svoji adresu, jméno, jména kamarádů, předat krátký vzkaz, smysluplně odpovědět na otázku, zformulovat otázku, spontánně informovat o pocitech, zážitcích, popsat

situaci, událost. Pomocí řeči dosahovat cílů, dodržovat pravidla konverzace.

(Eliška Suchánková: Rozvoj jazyka a řeči dětí předškolního věku)

12. Zásady pro vytvoření vhodných podmínek rozvoje řeči

Nedostatečná znalost jazyka může vyvolat úzkost, negativismus, pasivitu, stesk.

Nejprve se zaměřujeme na základní jazykové funkce – poděkování, pozdravy, prosba a kompenzační strategii – říci, co neumí, čemu nerozumí, požádat o zopakování, o pomoc.

Ve výuce hrají významnou roli individuální faktory, jako jsou např. nadání, povaha dítěte, sociální a kulturní pozadí, kognitivní vývoj.

Mateřská škola poskytuje dětem s nedostatečnou znalostí češtiny jazykovou podporu v rámci běžné činnosti, rozvíjí jazykové dovednosti průběžně v rámci každodenního pobytu v MŠ, při kterém dochází ke kontaktu dětí mezi sebou a s učiteli. Učitel maximálně podporuje rozvoj dítěte, přizpůsobuje vzdělávací obsah potřebám dětí s OMJ. Usnadňuje jim porozumění, dává dostatek času pro rozvoj jazykových schopností. Důležitá je názornost a zjednodušení některých činností.

Co je důležité?

- Přiměřenost a jednoduchost – nezatěžujeme děti, používáme ze začátku jen slova doplněná obrázkem, kartou, gestem, mimikou, později holé věty. Soustředíme se na hlavní informaci pro dítě.
- Srozumitelnost – vždy se přesvědčíme, zda dítě rozumělo, využíváme neverbální komunikaci.
- Názornost – konkrétní předměty, pomůcky, situace.
- Motivace – zaujaté dítě se lépe učí, soustředí.
- Relaxace – odpočinek, uvolňovací cviky na říkadla atd.

Ve školce zařazujeme logopedické chvílky, kdy se během dne dětem při hře či kreslení věnuje učitel nebo logopedický asistent, komentuje, co právě dítě dělá, propojuje jazyk s pohybem, zopakuje s ním slovíčka z jazykových karet nebo si zahraje s dětmi pexeso, zazpívají si písničku, rytimizují, melodizují, děti rády hrají na Orffovy nástroje. Nedílnou součástí jsou sluchové, hudební a pohybové hry. Pracujeme s logopedickými sešity, materiály. Pro děti s OMJ se nám osvědčil sborník, kde máme rozkreslená říkadla, písničky, rozpočítadla, pohybové hry, pohádky, zařazujeme děti do dramatizací.

13. Postoj a osobnost pedagoga

Pro většinu pedagogů je multikulturní výchova novou součástí jejich dalšího vzdělávání, na kterou nebyli připravováni, neměli dostatek didaktického materiálu, potřebné podklady.

Postoj pedagoga musí být profesionální, citlivý, odpovědný. Učitel může ovlivnit dítě na celý život. Dítě si díky němu utváří povědomí a postoj k jinému etniku a učí se žít v jiné, často odlišné společnosti. Pedagog přemýšlí o dané skupině při plánování a přizpůsobuje styl práce i vzdělávací nabídku tak, aby se mohly zapojit všechny děti a nikdo nebyl z činnosti vyloučen, a aby bylo dosaženo úspěchu a vytčeného cíle. Často hledá vhodné metody, protože každé dítě je jiné a zvažuje okolnosti, které mohou být pro děti překážkou. Nabízí různorodé tvůrčí aktivity, dává všem příležitost rozvíjet se v maximální míře, snaží se předcházet překážkám v úspěchu, v učení. Svoji práci musí hodnotit a evaluovat ji.

Pedagog si uvědomuje

- hodnotu učitelského působení, respektování možností všech dětí a maximálně využívá jejich schopností pro další rozvoj
- připravuje děti pro další vzdělávání, podporuje zájem o učení a radost z poznávání nového
- aplikuje respekt k etnickým skupinám i kulturně různorodé společnosti, v níž funguje

- identifikuje vlastní předsudky a pracuje na jejich překonávání
- dokáže odhalit diskriminaci a zakročit

Vytvořit inkluzivní prostředí vyžaduje čas, odbornou připravenost, ale hlavně vede k osobnímu a lidskému přístupu pedagoga.

13.1 Vzdělání pedagogů

Pedagogové mají střední odborné vzdělání, speciální vysokoškolské vzdělání, ale klademe také důraz na celoživotní vzdělávání.

Pedagog by měl držet krok s vyvíjející se společností, uvědomovat si problémy a potřeby dětí, které se mění, stejně jako se mění i požadavky rodičů.

V dnešní době je bohatá nabídka v oblasti sebevzdělávání a možnostech samostudia.

13.2 Psychoterapeutická poradna

Pro rodiče pořádáme podvečerní setkání s rodinným terapeutem a zamýšlíme se nad problémy ve výchově, jednotlivými styly výchovy, seznamujeme rodiče s pedagogickou diagnostikou, se školní zralostí, uskutečňujeme setkání podle zájmu rodičů přímo na míru.

Rodiče si často uvědomují, že stejné problémy řeší i ostatní rodiny. Mají také možnost sejít se soukromě s rodinným terapeutem, který je připraven vždy pomoci.

13.3 Externí odborník

Nově příchozím dětem a rodičům z Ukrajiny a jiných zemí pomáhá externí odborník – speciální pedagog, který zváží, jak může dítěti s problémy pomoci, jaká podpora bude pro něj nejvhodnější. Důležité je dítě podpořit, navodit pocit bezpečí, klidu. V projektových dnech je často externí odborník přítomen ve třídě, překládá dětem, vysvětluje, pomáhá s úkoly, vytváří si komplexní pedagogickou diagnostiku a na základě zjištění dává konzultační hodiny pro rodiče. Pomáhá vypracovat individuální plán, poskytuje metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům, provádí pro ně školení, semináře, přednášky.

16. Integrace rodičů do MŠ

Cizojazyčné rodiny mají často nedostatek sociálních kontaktů, mohou mít celkově obtíže s adaptací v novém prostředí. Rodiče a škola hledají, jaké místo při socializaci dítěte mohou zaujmout. Musí „nějakým“ způsobem spolupracovat se školou, která je pro ně cizí institucí, která je nezřídka odlišná svým sociálním klimatem od škol ve vlastní zemi. Učitelé musí spolupracovat s rodiči, o jejichž postojích a zvycích mnoho nevědí. Na obou stranách mohou účinnou spoluprací eliminovat nevhodná očekávání, jazykové bariéry,

pocity neochoty, nepochopení z druhé strany. Běžně se předpokládá, že právě rodiče pomáhají nejvíce svým dětem překonávat zátěžové situace. Ale i oni sami jsou ve složité situaci a nezřídka potřebují pomoc. Ztratili svou původní zemi, kulturu, zaměstnání, přetnuly se osobní sociální vztahy. Jsou v novém prostředí a aktuální životní situace neodpovídá jejich očekávání. Zažívají často spolu s dětmi opakovaná jednání s úředníky, policií, sociálními pracovníky, právníky, lékaři, učiteli. Někdy se setkávají s neporozuměním, nevstřícností, nezájmem. Problémy mohou narůstat, a to se také může projevit v chování k dítěti. Nemají čas, jsou vznětliví nebo naopak, matka je s dítětem doma sama a věnuje se mu až příliš. To vše se pak projeví v začleňování dítěte do MŠ. (Smékal V.)

TIP:

Akce, které ve školce pro všechny rodiče pořádáme, mohou pomoci navázat bližší kontakt s ostatními rodiči, pochopit české kulturní prostředí, žebříček hodnot.

Rodičům nabízíme aktivity po celý rok. Velmi dobré zkušenosti máme se společnými školami v přírodě. Jezdíme s rodiči na hory, do lázní, létáme každý rok k moři. Pořádáme pro rodiče sportovní rodinné soutěže, výtvarné tvoření ve školce – artefiletiku, zveme je na ukázkové hodiny z našich kroužků, pořádáme divadla pro rodiče a příbuzné, společně si užíváme zahradního karnevalového veselí. Rodiče nám pomáhají s organizováním školkových olympijských her, předávají nám zkušenosti u společného vaření a pečení.

15. Použité zdroje

Cizinci.cz

Chmelíková Kristýna, Poupě Kateřina, Jazyková diagnostika pro děti v MŠ a nečtenáře, Meta 2022

Inkluzivniskola.cz

Matějček Zdeněk, Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte, Grada Publishing a.s., 2005.

NPI.cz

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (č.j. MSMT-44476/2020-6)

Slavíková Vladimíra, Výtvarné čarování, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 2000.

Metodický portál RVP.cz-NPI

POZOROVÁNÍ DÍTĚTE				
Pozorovací formulář podle <i>prof. Ferre Laevers – Process-oriented Self-evaluation Instrument for Care Settings.</i> <i>(Laevers & coll., 2005) (C) Laláková, Passerin 2015</i>				
S p o k o j e n o s t	SPOKOJENOST	1- 5	Jméno dítěte: Pozorovatel(ka): Datum:	VÝVOJOVÉ KOMPETENCE
	Je otevřený (druhým, situacím, dialogu)		Popis činnosti dítěte: co jsem pozoroval(a), viděl(a), slyšel(a); záznam dialogů / monologů dítěte, jeho jednání, mimiky, řeči těla, interakce. Popis hry.	Hrubá motorika
	Přizpůsobí se situaci, druhým, přijímá změny			Jemná motorika
	Důvěřuje sobě samému. Věří si, je odvážný, ví, co chce, nebojí se zkoušet nové věci?			Sociální oblast*
	Vyjadřuje radost? Umí se spontánně radovat?			Emoční oblast*, empatie, soucit
	Reflektuje své potřeby, prosadí se?			
	Je uvolněný, má vnitřní klid			
	Dovede si užívat, vychutnávat			
	Spí dobře? Jí dobře?			
	Je bdělý, je tady a teď?			

Z a p o j e n í	ZAPOJENÍ, ZAUJETÍ	1- 5		Kognitivní oblast*
	Udrží cílenou pozornost (činnost řízená dítětem*)			Vůle, motivace*
	Je všestranný, tvořivý, vynalézavý, uplatňuje nápad		Spí dobře?	
	Má energii a výdrž (psych. i fyz.)		Jí dobře?	Komunikace, vyjadřování, řeč, výslovnost
	Dokončuje činnosti, úkoly			
	Má zájem o potřeby druhých		Závěry, úsudky, reflexe.	Vnímání sebe sama, sebpřijetí, sebehodnocení
	Držení těla a mimika		Co pro mě na pozorované scéně bylo důležité?	Umění, kreativita
	Spolupracuje s ostatními		Kde dítě potřebuje podporu, co mohu lépe připravit?	
	Vyjadřuje verbálně svoje potřeby („Prosím, potřebuji pomoc“)		(možno použít další volný list papíru)	
	Dává najevo uspokojení; osobně Vnímaná vlastní účinnost			Hra, herní vzorce
Udrží pozornost také při činnosti řízené pedagogem?				

ZAPOJENÍ		
Úroveň	Zapojení	Příklady
1	Velmi nízká	<p>Dítě téměř není aktivní:</p> <ul style="list-style-type: none"> • žádná koncentrace; zírání, denní snění; • nepřítomnost, pasivní přístup; • žádné cílevědomé jednání, nesmyslné činnosti; nic nevytváří; • nejeví známky zájmu nebo chuti objevovat; • nepouští si k sobě nic, <p>není zřejmé, že by nad něčím přemýšlelo.</p>
2	Nízká	<p>Dítě má nějakou aktivitu, ale ta je často přerušena.</p> <ul style="list-style-type: none"> • omezená pozornost, během činnosti se dívá stranou, švindluje, je zasněné; • snadno se nechá rozptýlit; • snaha vede jen k omezeným výsledkům.
3	Přiměřená	<p>Dítě je zaměstnáno po celou dobu, ale bez opravdového soustředění;</p> <ul style="list-style-type: none"> • rutinní činnosti, pozornost je jen povrchová; • neponoří se skutečně do činnosti, aktivity jsou; • omezená motivace, chybí skutečný zájem, necítí se osloven; • dítě nezažívá hlubší zkušenosti; <ul style="list-style-type: none"> • nepoužívá v plné míře své schopnosti / kapacitu; • aktivity neoslovují představivost dítěte.

4	Vysoká	<p>Jsou vidět jasné známky zaujetí, ale ne vždy jsou přítomny v plné míře:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dítě je ponořeno do činnosti bez přerušení; • většinu času je plně soustředěné, ale v některých okamžicích je pozornost povrchnější; • dítě se cítí osloveno, je zde jistý stupeň motivace; • schopnosti dítěte a jeho představivost jsou velkou měrou věnovány činnosti.
5	Velmi vysoké	<p>Během pozorování je dítě kontinuálně zaujato svou činností a je jí úplně pohlceno:</p> <ul style="list-style-type: none"> • je úplně soustředěné, má bez přerušení upřenou pozornost • je vysoce motivované, cítí se silně osloveno aktivitou, je vytrvalé; • ani silné podněty je nevyruší; • je bdělé, věnuje pozornost detailům, ukazuje přesnost. • jeho duševní činnost a zkušenosti jsou intenzivní; • zapojuje všechny své schopnosti, zejména představivost a kognitivní schopnosti; • je pohlceno činností a zřetelně si ji užívá.

Autoři publikace
Bc. Eugenie Hamplová
Ing. Eugenie Chmelíková

Projekt CZ.07.4.68/0.0/0.0/20_079/0002097
ROZVOJ VZDĚLÁVÁNÍ V MŠ PRO FAMILY:
JDEME RUKU V RUCE je spolufinancován Evropskou unií.

1. vydání
Vydala Mateřská škola ProFamily
Praha 2023

